

#ประชาธิปไตยสายตรง (๒)

#ประชาธิปไตยชุมชน

เป็นเรื่องดีที่ภาคการเมืองเสนอเรื่อง “ประชาธิปไตยที่หมู่บ้าน” เพื่อเป็นรากฐานประชาธิปไตยที่มั่นคง ป้องกันวงจรอุบาทว์ของการทำ “รัฐประหาร” (ของทหาร และการ “การผูกขาดอำนาจ” ของรัฐบาลเรือน – ผู้เขียนเติมเอง) ที่มหาวิทยาลัยมหิดลเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2561

เป็นเรื่องดีที่เป็น “วาทกรรม” (discourse) ที่จุดประกายการถกเถียง เป็นวิภาษาหรือที่นำไปสู่สรุปใหม่และเกิดปัญญา แต่ต้าพูดเพียงให้คู่ดีไม่มีความตั้งใจให้เกิดขึ้นจริง ก็อาจเป็นเพียงวาทศิลป์ (rhetoric) การตีฝาปากที่บิดเบือนเพื่อประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะหน้า เพราะท่านมหาตมะ คานธี บิดาแห่งชาติของอินเดีย เคยพูดไว้ว่า “คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน” ท่านให้ความหมายที่เป็นองค์รวม ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยทำให้เป็นตัวอย่างอีกด้วย นักการเมืองอินเดียบอกว่าเห็นด้วยกับท่าน แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้ทำอะไรมาก ทำอะไรมาก็ได้คะแนนเท่านั้น ท่านจึงเล่าเรื่องจากมหาภารตะ ตอนที่อรุณจะอกรบแล้วลังเล พระนารายณ์ในร่างพระกฤษณะสารถีถม้ำของอรุณ กล่าวกับอรุณเป็นเวลาภานาน เนื้อหานั้นก็คือ ภาควศิตา หนึ่งในคัมภีร์อันสูงสุดของอินดู อรุณจึงได้ออกอกรบ มหาตมะคานธีสอนนักการเมืองอินเดียว่า อย่าได้คิดเพียงว่าทำอะไรแล้วจะชนะหรือไม่ ได้ประโยชน์ได้กำไรหรือไม่ จึงค่อยลงมือทำ แต่ให้ทำ เพราะเป็นหน้าที่ เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 ก็ทรงสอนเรื่องคล้ายกันใน “พระมหาชนก” เมื่อเรือสำราญที่จะไปสุวรรณภูมิแตก คน 700 คนได้แต่อ่อนแวนเทวดา ตายหมด ขณะที่พระมหาชนกเตรียมตัวแล้วลงมือว่ายในมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ นางมณฑลาเทวดามาเห็นจึงถามว่า ไม่เห็นผู้ทำไม่ยังไงอยู่ได้ บทเรียนสำคัญของพระมหาชนก คือ “ความเพียรอันบริสุทธิ์ทำให้เกิดสิ่งอัศจรรย์” เทวดาได้อุमพระมหาชนกขึ้นผู้ในที่สุด

ความปรารถนาดีของผู้ยกระดับการเมืองที่ยกให้ “ประชาธิปไตย” จากฐานราก คือ จากหมู่บ้าน ชุมชน ไม่ว่าชนบทหรือเมือง เป็นหลักคิดที่ทุกคนเห็นด้วยกันทั้งนั้น อยู่ที่วิธีการจะทำอย่างไรให้เกิดได้จริง ที่ผ่านมา นักการเมือง ข้าราชการ นักธุรกิจ รัฐบาล คนมีอำนาจ มักคิดแทนชาวบ้าน แบบปราบคนดีประสงค์ร้าย เพราะไม่ได้เข้าใจจริงๆ ว่าชาวบ้านมีปัญหาอะไร มีศักยภาพอะไร ต้องการอะไร นักจะอ้างว่าได้ไปคลุกคลีเข้าถึงประชาชน แต่ผลที่ออกมานั้นมีอะไรที่ไปช่วยให้ “ชาวบ้าน” หรือ “ชุมชน” เข้มแข็งจริง กลับถูกครอบครอง แลการทำลายที่คืนมีอำนาจบอกให้ทำ สิ่งให้ทำ เพราะมีทั้งพระเดชและพระคุณ ดูแต่การเสวนานั่นที่มีติดลับก่อนก็ไม่มี “ชาวบ้าน” จาก “หมู่บ้าน” มา_rwm_nั่นให้ความคิดเห็นแม้แต่คนเดียว เต็มไปด้วยคนจาก “หมู่บ้านจัดสรร” ที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่อ้างว่าพูด “แทนชาวบ้าน”

การทำความเข้าใจกับ “ประชาธิปไตยชุมชน” ไม่ควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ “ทฤษฎี” หรือหลักปรัชญาด้วยวิธีการ “นิรนัย” (deductive) แต่ควรเริ่มต้นจาก “ชุมชน” ด้วยวิธีการ “อุปนัย” (

inductive)

แนวคิดที่คงมีอย่างเดียวอันเป็นหลักสำคัญ คือ ประชาธิปไตยหมายถึงประชาชนปกครองตนเอง จากนั้นควรไปค้นหาข้อมูลตั้งแต่ต้นฉบับนั่นว่า ชาวบ้านในอดีตปกครองตนเองอย่างไร ก็จะพบหลักการด้วย “อนาร์คเตอร์” (anarchism)

หรือการปฏิเสธอำนาจเจ้าของ การหนีอำนาจเจ้าของ มาจนถึงการลอบด้วย “ชามรรค”

ชาวศรีวงศ์ที่มุนนิธิหมู่บ้านได้ปร่วมกับชาวบ้านวิจัยตนเองเมื่อปี 2531 ค้นหารากเหง้าและวิวัฒนาการของชุมชนพบว่า พวกเขาระบุเป็นเพื่อนบ้านเช่นเดียวกับในทุบทุกทาง ไม่โปรดที่ทราบตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ และเพิ่งออกมาสู่โลกภายนอกเมื่อปี 2505 เมื่อเกิดภาวะภัยแผลมตะลุนพุก

ศรีวงศ์เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และรอดพันจากภัยพิบัติธรรมชาติและการครอบงำของอำนาจทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองได้ดีกว่าชุมชนอื่นๆ มาจนถึงทุกวันนี้

เจมส์ ซี สก็อต ศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเยล ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งเมื่อไม่กี่ปีมาแล้วว่า ศิลปะการไม่ถูกปกครอง (The Art of Non-being Governed)

พุดถึง

“ชาวเขา” กว่า

100

ล้านคนที่อาศัยอยู่ในไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา พม่า ทางใต้ของจีนและทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียฯ เป็น “คนเรือรัฐ” (non-state people)

ที่อาศัยอยู่ใน “เขตเงา” (

shadow zone)

ด้วยความสมัครใจเพื่อหนีการปกครองและครอบงำของรัฐ

นักการเมืองที่ยกย่องเสริมประชาธิปไตยในระดับฐานราก ควรศึกษาจิตวิญญาณของการต่อสู้ของชุมชนในอดีต ศึกษาภูมิปัญญาและศักยภาพของชุมชนในการปกครองตนเอง แล้วดูว่าอย่างของคนอย่างคุณหมอมสรวง นิตยรัมพ์และแพทที่ชั้นบททั้งหลายที่คลุกคลีอยู่กับชาวบ้านที่เจ็บป่วย จนพัฒนาไปเป็น “

30

บาทรักษากุโโระ” ให้รู้สึกบาน开来ไปใช้ รวมทั้งผลการวิจัย การทำงานกับชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน ประชารษากาบบัน

รวมทั้งองค์กรรัฐอย่างสำนักงานสุขภาพแห่งชาติ ที่ส่งเสริมเครือข่ายประชาชนและธรรมาภิญญาสุขภาพ ธรรมนูญจังหวัด ตำบล ทั่วประเทศ

เหล่านี้ล้วนเป็นความพยายามของทุกฝ่ายในการส่งเสริมการดูแลตนเอง การปกครองตนเองของชุมชน ซึ่งมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำเช่นนั้น

เพียงแต่รัฐและผู้มีอำนาจไม่ “บอนไซ” ทำให้ชุมชนเป็นไม้ในกระถาง แต่ต้องปฏิรูป คือ ทุบกระถางให้ไม้ลงดิน เติบโตเพื่อพาตนเอง “คืนอำนาจ” ให้ชุมชน

เขียนโดย ม.ล.ชาญพิชิต ชนาภูท
วันพุธที่ 28 ตุลาคม 2020 เวลา 13:22 น. -

แทนที่จะเปิดเผยความบันดาล ประชาธิปไตยในชุมชนควรมีระบบโครงสร้างอย่างไร นักการเมืองควรแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ที่สร้างความเหลื่อมล้ำ จำกัดโอกาสคนจนและชุมชนให้เติบโต ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน การเรียนรู้ในแบบที่สร้างความเข้มแข็งได้จริง

กฎหมายที่ดีและการเรียนรู้ที่มีพลังสร้างความเข้มแข็งให้ฐานราก คือ เงื่อนไขใบสู่ประชาธิปไตย ทำเช่นนี้ก่อนเกิด แล้วชุมชนจะคิดระบบโครงสร้างประชาธิปไตยในชุมชนของพวกราชวงศ์

เสรี พงศ์พิส สยามรัฐ 21 พฤศจิกายน 2561